

Uchwała Nr 27/2026
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 08 lipca 2026 r.

dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o fundacji – Zakłady Kórnickie
(numer w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów – UD415)

Po rozpatrzeniu, na wniosek Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 czerwca 2026 r. (znak: DP-WLN.0220.6.2026.JL), projektu ustawy o zmianie ustawy o fundacji – Zakłady Kórnickie, Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego przedstawia następującą opinię.

Fundacja Zakłady Kórnickie wywodzi swój byt prawny z wielkiej bezinteresownej darowizny Jadwigi z Działyńskich Zamoyskiej oraz jej syna – Władysława Zamoyskiego, którzy przekazali cały swój majątek Narodowi Polskiemu. Kluczowym i niezmiennym elementem woli fundatorów było zastrzeżenie, aby majątek ten pozostał niepodzielny oraz był realnie i bezwzględnie przeznaczony na ściśle określone cele społeczne, oświatowe i naukowe.

Ustanowienie Fundacji nastąpiło na mocy ustawy Sejmowej z dnia 30 lipca 1925 r. Procedura ta miała charakter bezprecedensowy. Fundatorzy, współdziałając z ówczesną władzą ustawodawczą, dążyli do wykreowania normy o charakterze *lex specialis*, celowo wykraczającej poza standardowe ramy prawa powszechnego. Potwierdzeniem tej wyjątkowej rangi było objęcie instytucji patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej oraz Prymasa Polski. Powołanie Fundacji mocą specjalnej ustawy miało stanowić trwały pancierz prawny chroniący substancję majątkową i autonomię operacyjną przed jakąkolwiek wtórną, koniunkturalną ingerencją władzy państwowej.

Zapisy statutu Fundacja Zakłady Kórnickie z 1925 r. jednoznacznie sankcjonowały zakaz zbywania, dzielenia oraz zastawiania dóbr kórnickich. Konstrukcja ta miała zapewnić wiecznotrwałość i niezależność instytucji. Prawidłowość i celowość gospodarowania majątkiem były historycznie zabezpieczone poprzez autonomiczny, samorządny mechanizm wewnętrzny, a nie poprzez centralizację ani bezpośrednie zwierzchnictwo administracji rządowej.

Właściwa struktura zarządcza Fundacji opiera się na niezależnym Kuratorium. Zgodnie z tradycją władze fundacji winny być powoływane w sposób zrównoważony, z udziałem wyważonych przedstawicieli nauki, lokalnego samorządu, rządu i prezydenta, co chroni ciało kolegialne przed monokratycznym podporządkowaniem jednej gałęzi władzy wykonawczej.

Próby ograniczenia autonomii struktury powierniczej godzą w ten fundament. Analiza historyczna dowodzi, że każdorazowe wkroczenie państwa w strukturę Fundacja Zakłady Kórnickie wywoływało daleko idące szkody w jej substancji. Przykłady obejmują:

- Nacjonalizację lasów w 1945 r. wbrew statutowi Fundacja Zakłady Kórnickie (lasy generowały uprzednio ok. 60% zysków Fundacji).
- „Papierowe” przejęcie obiektów Fundacja Zakłady Kórnickie przez Polską Akademię Nauk oraz Ministra Szkół Wyższych i Nauki w 1953 r.
- Wieloletni paraliż i spory z Państwowymi Gospodarstwami Rolnymi (PGR), które nie uznawały uchwał Rady Ministrów i uniemożliwiały regulację stosunków własnościowych (stan ten trwał do 1989 r., gdy grunty przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa).
- Rozpoczęcie wyprzedaży gruntów Fundacja Zakłady Kórnickie przez Agencję wkrótce po ich przejęciu.

Działania na rzecz restytucji przerwanej działalności Fundacja Zakłady Kórnickie zaowocowały uchwaleniem Ustawy z dnia 18 września 2001 r. o fundacji – Zakłady Kórnickie. Prace nad tym aktem trwały od 1998 r. na najwyższych szczeblach władzy państwowej. W toku procesu legislacyjnego przesądzono o kluczowej kwestii dogmatycznej: ustanowienie Fundacji nastąpiło w drodze odrębnego, samodzielnego aktu normatywnego.

Konsekwencją tego faktu jest to, że:

- Do Fundacji nie mają zastosowania ogólne przepisy kodeksu cywilnego ani ustawy o fundacjach dotyczące tworzenia fundacji w drodze oświadczenia woli (czynności cywilnoprawnej).
- Powołanie to w żadnym razie nie może być traktowane jako tworzenie fundacji przez Skarb Państwa w rozumieniu art. 23 ustawy o fundacjach.
- Majątek Fundacja Zakłady Kórnickie nie stanowi standardowego mienia państwowego podlegającego swobodnej dyspozycji urzędniczej, lecz jest dobrem ogólnonarodowym o autonomicznym statusie prawnym.

Działania zmierzające do modyfikacji tych zasad na korzyść arbitralnego władztwa ministerialnego bezpośrednio naruszają zasadę samorządności unikatowej struktury i grożą powtórzeniem błędów z przeszłości, a także naruszeniem stabilności operacyjnej dobrze działającego podmiotu.

Opiniowany projekt nowelizacji w sposób nieuprawniony ignoruje odrębność Fundacji Zakłady Kórnickie, usiłując wtłoczyć jej unikatową, chronioną historycznie strukturę w ramy typowych podmiotów zależnych od administracji rządowej. Próby te stanowią jawną autorytatywną ingerencję w mechanizmy samorządności oraz naruszają wolę donatorów zabezpieczoną ustawami z 1925 i 2001 roku.

Mając na uwadze powyższe, Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego negatywnie opiniuje projekt ustawy i rekomenduje jego odrzucenie w całości.

Uchwałę otrzymuje Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

dr hab. Marcin Pałys, prof. UW